Monditaal

Kwartaalblad over talen in de wereld

De schaduwzijden van internet

De digitale revolutie verandert onze maatschappij in een snel tempo. Iedereen kan vrijelijk over informatie beschikken, iedereen kan zijn mening laten horen en iedereen kan met iedereen ter wereld communiceren. Maar hoe moeten we omgaan met de veelheid aan informatie? Hoe toegankelijk is de informatie werkelijk? Is het echt zo dat iedereen overal toegang toe heeft? Wat zijn de risico's?

Er is veel euforie over computers en internet. Nu in principe de hele wereld vanuit ieders huiskamer bereikbaar is, genieten we de ultieme vrijheid van meningsuiting en democratie. Er zijn nog wel enkele hobbeltjes te overwinnen, maar die zijn voornamelijk van technische aard. Het huidige internet is de telefoon van 1920 en moet op het niveau van een 21ste-eeuwse gsm worden gebracht. Een gebruikersvriendelijker toegang en snellere verbindingen zullen alle problemen binnenkort tot het verleden laten behoren.

Dit onverwoestbare vertrouwen in technologie gaat voorbij aan een aantal fundamentele problemen, die minder eenvoudig - of met de huidige middelen zelfs helemaal niet - zijn op te lossen. Elke technologische ontwikkeling heeft tot nu toe een keerzijde gehad. Industrialisatie en gebruik van aardolieproducten brachten milieuvervuiling met zich mee,

vervolg op blz. 2

In dit nummer:

Talen op de tocht 3

De nieuwe spelling is mislukt 5

Literatuur: Roman over de Oudheid 8

Monditaal
is een kwartaaluitgave van Esperanto Nederland over taal, taaldiscriminatie en het talenprobleem

Redactie:
J.H. Derks

Grafische vormgeving:
S. Idzerda

Aan dit nummer werkten mee:
G. Berveling
A.F. de Geus
H. ten Hagen
R. Haveman
J. Knappert

Adressen:

Redactie Monditaal
Rietgors 40
8271 GH IJsselmuiden
derksesp@cs.com

Esperanto Nederland
Arubastraat 12
9715 RW Groningen
tel/fax 050-5718842
espned@esperanto.nu

Sluitingsdatum kopij:
15 maart 2000

Een abonnement op Monditaal kost ƒ20 per jaar. U kunt zich abonneren door dit bedrag over te maken op gironr. 375522 t.n.v. Esperanto Nederland te Heerhugowaard.

De schaduwzijden van internet

vervolg van blz. 1

het gebruik van computers onder andere een tweedeling en een gejaagdheid in onze maatschappij, waar steeds meer mensen moeite mee hebben.
Er komt steeds meer informatie beschikbaar, die steeds sneller verwerkt kan worden, althans door de computer. Je kunt je daar als mens wel gedeeltelijk aan aanpassen maar er zijn grenzen.

Veelheid aan informatie

Het aantal gebruikers van internet groeit explosief. Ook het aantal aanbieders groeit explosief. Steeds meer individuen, bedrijven en groeperingen ontdekken de mogelijkheden. Internet biedt een eenvoudige en efficiënte manier om zowel met groepen als ook met individuen te communiceren. Het gebruik van elektronische post (e-mail) is daar hét voorbeeld van. Met het toenemende belang van internet wordt het voor bedrijven steeds aantrekkelijker om producten via internet aan te bieden en om er reclame op te maken. Voor allerlei groepen, of dat de locale sportvereniging is of een of andere extremistische groepering, is het dé mogelijkheid om op een goedkope manier informatie breed aan te bieden. In dat opzicht zou ik internet niet democratisch willen noemen maar algemeen.
Door dit toenemende informatieaanbod wordt het wel steeds moeilijker om die informatie te vinden die je zoekt. Het toenemende aanbod (de kwantiteit) betekent geen toename van de kwaliteit. Het is zó makkelijk om dingen op internet te zetten, dat iedereen er alles opzet. Er is ook geen beheer van de informatie. Veel informatie op internet is achterhaald of niet langer geldig. Veel sites (de plaats waar bepaalde informatie te vinden is) veranderen zo snel en zo vaak, dat verwijzingen niet meer geldig zijn en nergens meer naar toe wijzen. Al deze factoren maken het soms zelfs moeilijk om eenvoudige informatie op te sporen.

De boot naar Ameland

Zolang het om zeer gerichte informatie gaat, zoals bijvoorbeeld post van je kennissen of een verslag van de tennisvereniging, dan hoef je niet te zoeken. Je weet waar je de informatie kunt vinden. Als het echter om een wat globalere vraag gaat, zoals "Wat voor koelkast kan ik het beste kopen", of "Wanneer vertrekt de boot naar Ameland", dan wordt het al moeilijker. Er zijn wel vele technische hulpmiddelen ontwikkeld - de zogeheten zoekmachines - om je te helpen, maar als je je vraag niet goed genoeg formuleert, krijg je of de foute informatie of zoveel, dat je je er geen raad mee weet.
De traditionele manier: voor een koelkast naar de winkel met de consumentengids in de hand, of voor de boot naar Ameland door het plegen van een telefoontje, is voor de meeste mensen voorlopig sneller en eenvoudiger. Uiteraard kun je het net ook naast de traditionele manier gebruiken, en de

vervolg op blz. 6

Talen op de tocht

Overheersing gaat gepaard met het opdringen van de taal van de overheerser. Maar ook waar internationaal samengewerkt wordt op basis van gelijkwaardigheid is de druk om de taal van de 'machtigen' te spreken groot. Is dit een handicap op weg naar Europese eenwording? Of kan het behoud van onze cultuur ons weinig schelen? Mogelijk ligt de oplossing in de aanvaarding van een 'machteloze' taal.

In de wereld bestaan duizenden talen, talen gesproken door grote naties (Chinees, Spaans, Engels, Arabisch enz.) en door "kleine" naties (Hongaars, Fins, Grieks, Deens enz.). Daarnaast zijn er onnoemelijk veel talen die door volken zonder nationaal grondgebied (o.a. in Afrika en Amerika) worden gebruikt.
Iedere taal herbergt de cultuur van zijn sprekers. Als een taal verdwijnt, gaat ook de daarbij behorende cultuur verloren. Een taal is dus van belang niet alleen voor de communicatie, maar ook voor het behoud van de cultuur.
Terwijl taal aan de ene kant een bescherming is voor de eigen cultuur, kan het ook een bedreiging zijn voor andere culturen. In de geschiedenis hebben machtige volken vaak hun taal opgedrongen aan degenen die zij onderwierpen. Duits was tijdens de bezetting in de tweede wereldoorlog een verplicht vak op onze middelbare scholen. In de voormalige Oostbloklanden moest men, tegen heug en meug, Russisch leren.

Niet alleen in gevallen van bezetting wordt taal opgedrongen. Ook nationale talen worden vaak opgedrongen aan culturele minderheden (zie kader).
Op het internationale vlak strijden talen ook al om de voorrang. Vijf maanden geleden nog ontstond er een fikse ruzie tussen Duitstalige afgevaardigden naar een informele bijeenkomst van de Europese Unie in Finland en de Finse voorzitter van de vergadering: die weigerde vertaling naar het Duits. Hij hield zich aan de regel bij informele bijeenkomsten: Engels en Frans zijn standaard en daarnaast de taal van het land dat de voorzitter levert. En dan te bedenken, dat in de Europese Unie Duits de meestgesproken taal is. Mogen we hier niet spreken van het opdringen van andere talen?
In talloze internationale organisaties is een strijd gaande voor erkenning van kleinere talen. Want wie niet een van de officieel toegelaten talen beheerst, is afhankelijk van de tolken om te vernemen wat anderen zeggen. En als hij zelf spreekt in zijn moedertaal moet hij maar hopen, dat het goed vertaald wordt. In de praktijk blijkt daar nog al eens wat aan te schorten! Dus hopen we maar, dat onze vertegenwoordigers in de internationale organen hun talen goed spreken.

vervolg op blz. 7

De talen van (Klein-)Joegoslavië

Tijdens het Romeinse Rijk werden Latijn en Grieks gesproken in de Balkan. Nu wordt buiten Griekenland nog Grieks gesproken langs de noordgrenzen in de dorpen in Zuid-Albanië, Macedonië, Bulgarije en West-Turkije.
In Servië en Montenegro, samen (Klein-)Joegoslavië, wordt Servo-Kroatisch gesproken, net als in Bosnië en het grootste deel van Kroatië. Kosovo is Servisch sinds ± 500 na Chr.
In Albanië worden twee talen gesproken, die samen Albanees worden genoemd. De Albanezen behoren grotendeels tot de Islam. Doordat zij van de mullahs geen geboortebeperking mochten toepassen, ontstond er overbevolking. Steeds meer Albanezen drongen de Servischsprekende gebieden van Kosovo binnen.
De reactie van de nationalistische Serven rond Milosevic is bekend: het onderwijs in de Albanese taal moest ondergronds. De NAVO heeft het Servische leger verdreven in de hoop er de voorwaarden voor een democratie te scheppen. Maar nu de Albanese Kosovaren weer zijn teruggekeerd, verdrijven zij de Serviërs, de oorspronkelijke bewoners, uit hun eigen land Kosovo.

Prof. J. Knappert

Ingezonden

Een subjectieve beleving?

Zij was Française, hoogleraar filosofie aan een Franse universiteit, en sprak in Nederland voor een gemengd Nederlands gezelschap over een filosofisch onderwerp. Om haar Nederlandstalig publiek ter wille te zijn, hield zij haar voordracht in het Engels. Zij las deze voor. Ik heb haar zo goed als niet kunnen volgen, niet vanwege het onderwerp, maar vanwege de (on-)begrijpelijkheid van haar uitspraak. Waaraan lag dat? Ik moet erkennen dat het Engels verstaan niet mijn grootste kwaliteit is. Engels lezen gaat mij beter af als teksten niet te veel 'moeilijke' woorden bevatten. Waarom begreep ik spreekster niet? Zeer waarschijnlijk nam zij, beroepshalve, veel aan internationale congressen deel waar Engels zeker een van de voertalen is. Wetenschappers proberen dan een voor hen vreemde taal zo goed mogelijk uit te spreken: het Engels dus zoals een Engelsman dit spreekt, het Duits als een Duitser enz. Dat houdt in: vlot spreken, de 'vreemde' taalmelodie imiteren, het juiste idioom gebruiken, alles doen om een goede indruk op het anderstalige gehoor te maken.

Ik kan mij voorstellen dat in bovengenoemd geval Engelse luisteraars niet te veel moeite zullen hebben gehad de Française te volgen. Misschien zal een enkele geglimlacht hebben als een bepaald woordgebruik niet geheel Engels overkwam. Engelsen zijn wat dit betreft zeer vergevingsgezind. Echter nu ons geval. Een Engelssprekende Française voor een Nederlandstalige luisterschaar. Vooral Engels is een moeilijke taal als je de gesproken vorm verbeeld wilt zien in de geschreven vorm. Hoor bijvoorbeeld 'konsidreesjen' - en dan nog snel uitgesproken eventueel met een beetje Franse tongval. Dan moet je hersencomputer wel bijzonder goed zijn om daar 'consideration' van te maken. En: 'ellidzjorikul' (alligorical), 'wusjip' (worship), 'risos' (resource). We weten allen dat het Engels onnoemelijk 'rijk' is aan deze incongruenties. Misschien als de luisteraar direct het geschreven fonetische beeld voor ogen kan hebben, dus de fonetische lettertekens, hij sneller het gesprokene tot het gewone woordbeeld zou kunnen herleiden. Maar wie kan dat? En heeft het wel zin?

Mij lukte het tenslotte niet onze spreekster te begrijpen. En ik was niet de enige in dit 'geleerd' gezelschap. Toen haar speech geëindigd was, bleef het doodstil in de zaal. Er mochten vragen gesteld worden. Slechts één persoon verstoutte zich. Toen ik aan een paar medeluisteraars vroeg hoeveel zij ervan begrepen hadden, bleken zij min of meer dezelfde ervaring te hebben als ikzelf. Wie durft overigens volmondig zijn onvermogen in dezen te erkennen? Om de begrijpelijkheid van de gesproken vreemde taal voor een anderstalige luisteraar te verbeteren, lijken mij de volgende aanbevelingen van pas.

1. De spreker dient zich van tevoren te verdiepen in het 'gehalte' van zijn toekomstige luisteraars. Hoe bekend zijn deze met gesproken vreemde talen? Hoe gemêleerd is het gezelschap?
2. De spreker dient betrekkelijk langzaam te spreken.
3. De kracht van de stem dient zo te zijn dat elk woord duidelijk hoorbaar is, ook voor ouderen! 'Golvend' spreken, waarbij het eind van een zin, of een hele tussenzin, als vluchtig, van niet zoveel belang wordt geacht, dus zachter wordt uitgesproken, is uit den boze.
4. Vooral de uitspraak van Engelse woorden moet duidelijk gearticuleerd geschieden, ook al klinkt dat dan niet meer zo Engels. Maar het verheldert evenwel aanzienlijk het woordbeeld. De Engelstalige zal het niet hinderen, de niet-Engelstalige zal de spreker dankbaar zijn.

Het is mijn indruk dat als een Nederlander Engels spreekt dit door zijn mede-Nederlanders beter verstaan wordt dan het Engels van een Engelsman, laat staan van een Amerikaan. Zo zien wij dat het Engels toch een niet onproblematische 'wereldtaal' is. De vraag is tenslotte: was mijn beleving werkelijk alleen maar subjectief?

Hein Wernik, huisarts in ruste

Reacties op artikelen in dit blad, vragen over Esperanto, eigen ervaringen met betrekking tot taalverkeer en uw mening over de beste oplossing van het internationale talenprobleem zijn van harte welkom op het redactieadres (zie colofon). Graag maximaal 300 woorden. Brieven kunnen ingekort worden.

De nieuwe spelling is mislukt

De nieuwe spelling van het Nederlands is mislukt. Met name het gebruik van *(e)n* in samengestelde woorden is gebonden aan veel te ingewikkelde regels.

Vroeger schreven we niet *ruggengraat*, maar *ruggegraat*. Dat had te maken met het feit dat we beschikken over slechts één rug. Om de nieuwe spelling goed te kunnen begrijpen zouden we bij samenstellingen echter het hele idee van enkelvoud en meervoud moeten laten vallen. De nieuwe basisregel is, dat je in principe altijd *-en-* gebruikt, ongeacht of het nu om het enkelvoud- of meervoud gaat. Vandaar *ruggengraat, smartengeld, pannenkoek* enz.

Koninginnedag

Vervolgens zijn de bedenkers van het nieuwe spellingsysteem ontrouw aan hun eigen basisprincipe, want omdat er maar één koningin is, schrijven we niet *koninginnendag*, maar *koninginnedag*. Ook het feit dat we in de nieuwe spelling toch *groenteboer* moeten schrijven in plaats van *groentenboer*, wordt gebaseerd op het feit dat het woord groente twee meervoudsvormen kent: groenten en groentes. Door dit soort uitzonderingen in het leven te roepen, zullen de mensen nooit losraken van de gedachte dat de tussen-n iets te maken heeft met enkelvoud en meervoud.

> Roel Haveman is co-auteur van het boek *Esperanto, grammatica met oefeningen*, dat in mei 1999 bij uitgeverij Coutinho verschenen is.

De basisgedachte om bij samenstellingen geen onderscheid te maken tussen enkel- en meervoud is uitstekend. Immers, niemand had ooit problemen met de spelling van woorden als *meubelmaker, automonteur* en *boekhandel*, hoewel het eerste deel van de samenstelling toch duidelijk meervoudig is.
Als je een consequent systeem wilt, waarbij je elke gedachte aan enkel- en meervoud in samenstellingen wilt uitbannen, moet je niet zo dom zijn om juist een meervoudsvorm te gebruiken als bindmiddel tussen de samenstellende elementen. Het ligt dan veel meer voor de hand om in zo'n geval een enkelvoudige vorm te kiezen!

Toetsbord?

In veel samenstellingen heb je helemaal geen samenbindend element nodig. In *bladmuziek, kleurpotlood* en *voetbal* worden de samenstellingen zondermeer achterelkaar geplakt. Pas als een aldus gevormde samenstelling niet lekker klinkt, heb je een tussenklank nodig. Daarom willen we die tussenklank ook opschrijven. Niemand zegt of schrijft *boekkast, woordboek, hondhaar* of *toetsbord*. Als het nodig is voegen Nederlandstaligen automatisch een e-klank toe. Daarom zou het voor de hand liggen om dat dan ook als uitgangspunt te nemen voor de spelling: schrijf een tussen-e als je een tussen-e uitspreekt (*pannekoek, boekekast, hondehaar, toetsebord*).

Taal is klank

Dit uitspraakargument is het enige juiste argument voor het gebruik van een tussenletter. In andere talen kom je dit principe ook tegen. Zo wordt in het Esperanto in samenstellingen ook vaak gebruik gemaakt van een tussenklank. Dit gebeurt dan alleen om de samenstelling beter te laten klinken. Zo wordt in het woord *telefon/libro* ('telefoonboek') geen tussenletter gebruikt, maar bij *libr/o/ŝranko* ('boekenkast') wel, aangezien *libr/ŝranko* moeilijk is uit te spreken. In het Esperanto wordt vaak de *o* als tussenklank gebruikt. In tegenstelling tot het Nederlands, zie je dat in het Esperanto nooit het meervoudsteken in samenstellingen wordt gebruikt. Dus ondanks het feit dat ook in een Esperantoboekenkast meerdere *libroj* staan, zie je nooit *libroj/ŝranko*. Als de bedenkers van de nieuwe spelling naar andere talen hadden gekeken, hadden ze wellicht begrepen dat een samenbindend element geen betekenisfunctie heeft (enkelvoud of meervoud), maar alleen tot doel heeft de uitspraak te vergemakkelijken. Taal is klank, dus schrijf wat je zegt.
Door de e-klank als *en* te schrijven en door bij de uitzonderingen het meervoudsargument te handhaven, is de nieuwe spelling een gedrocht geworden dat deze eeuw niet zal overleven.

Roel Haveman

De schaduwzijden van internet

vervolg van blz. 2

informatie als extra informatie gebruiken. De enorme hoeveelheid aan informatie is zowel de kracht als de beperking van internet. Er wordt wel eens schertsend over opgemerkt, dat internet net een reusachtige bibliotheek is, waar alle boeken op de grond liggen en het licht is uitgedaan.

Communicatiemiddel

Het opzoeken van informatie is maar één aspect van internet. Veel mensen gebruiken het net ook als een communicatiemiddel. Aanvankelijk alleen net als de gewone post, om elkaar informatie te sturen. Via e-mail kunnen niet alleen tekst, maar ook foto's, geluid en videobeelden uitgewisseld worden. Een uitstekende aanvulling op de gewone post. Efficiënt en snel. Voor mensen met familieleden die geëmigreerd zijn een welkome aanvulling. Het is sneller, maar niet wezenlijk anders dan gewone post.

Met de toenemende snelheid van verbindingen neemt ook het interactieve verkeer op het net toe. Je kunt dingen doen met een aantal mensen tegelijk op verschillende plaatsen. Chatten (babbelen) in een digitaal café, samen bridgen of samen vergaderen. Het maakt daarbij niet uit waar ter wereld de deelnemers zich bevinden. Ook telefoneren via het net, al dan niet met videobeelden van degene met wie je praat, wordt steeds meer toegepast. Voor een directe beeldverbinding is het net nog te traag, maar dat is slechts een kwestie van tijd.

Bij een lezing van Maurice de Hondt, internetgoeroe en -bepleiter bij uitstek, werd ook een demonstratie gegeven van internetgebruik middels een computer die via een telefoonlijn aan het net was gekoppeld. De resultaten werden op een groot scherm aan het publiek getoond. Op de vraag "Roept u maar, je kunt alles op internet vinden," riep iemand die waarschijnlijk net een bezoek aan Schiermonnikoog had gebracht en daar wat zieke konijnen had zien rondkruipen: "Myxomatosis". Een ziekte die een grote slachting onder de konijnenpopulatie aanricht. Maurice voerde het woord 'Mixomatose' in de zoekmachine in. Een fonetische schrijfwijze. Dit leidde echter tot een waslijst van totaal verschillende zaken, waaronder een artikel over een ziekte bij mensen in het Portugees. Uiteraard niets over de konijnenziekte.

Isolement

Ook hierbij kun je je afvragen of het allemaal alleen vooruitgang is. Voor mensen die zich moeilijk kunnen verplaatsen is het een uitkomst, maar het is een luguber idee om je een maatschappij voor te stellen waar zo veel mogelijk wordt gewerkt, gewinkeld en gecommuniceerd vanuit eigen hokjes van achter de PC thuis. Vooral kwetsbare groepen, die bang zijn om de straat op te gaan, komen daarmee in een vreemd soort isolement.

Dr. A.F. de Geus

Het tweede deel van dit artikel verschijnt in het volgende nummer van Monditaal.

De schrijver is verbonden als medisch informaticus aan de afdeling Anesthesiologie van het Academisch Ziekenhuis Groningen. Hij houdt zich daar bezig met het automatiseren van de gegevensstromen rond openhartoperaties.

Talen op de tocht

vervolg van blz. 3

Maar hoe moet het met de "burgers van Europa"? Hoe moeten die communiceren met hun medeburgers als men elkaars taal niet beheerst? In eenvoudige situaties willen handen en voeten nog wel eens uitkomst bieden, maar van werkelijk begrip van de gewoonten van andere volken en hun cultuur komt weinig terecht. Moeten we er genoegen mee nemen, dat ieder zo in zijn eigen beperkte 'cultuurkring' opgesloten blijft? Heel wat chauvinistische Europeanen vinden dat best zo, maar voor wie zich wil ontwikkelen en een grotere Europese eenheid als ideaal ziet, is dat een probleem. Dan maar Engels leren? En Frans? En Duits? En... hoeveel talen spreken ze niet in Oost-Europa? Eén vreemde taal goed leren is in de praktijk al moeilijk genoeg. Welke taal moet je dan kiezen? Allemaal dezelfde taal? Dat lijkt een ideale oplossing.

Elke keuze voor één andere taal houdt een bedreiging in. Hoe meer de andere taal gaat overheersen (zoals in de huidige tijd het Engels in de Nederlandse taal binnendringt), hoe groter het gevaar, dat de eigen taal gaat kwijnen. En dan kwijnt de cultuur die met die taal samenhangt. Dan worden er geen boeken meer in geschreven, geen toneelstukken en andere kunstuitingen. (Nu al wordt met goedkeuring van de minister van Onderwijs op afdelingen van enkele Nederlandse hogescholen in de hoogste jaren uitsluitend onderwijs in het Engels gegeven!) Als een andere taal wordt opgedrongen, kun je je niet onttrekken aan de invloed van die cultuur. Wil je dat ook? Slechts enkelen beseffen, wat er dan allemaal verloren gaat.

Is die tendens te stoppen? Laten we de hand in eigen boezem steken. Meer en meer vreemde woorden bederven onze taal. We gebruiken 'shit' als krachtterm, omdat de Nederlandse term zo smerig klinkt. We hebben het over 'talkshow', 'workshop', 'item', 'unit' in plaats van 'praatprogramma', 'werkgroep', 'onderwerp', 'eenheid'.

Als een Neerlandicus opmerkt, zoals laatst op televisie, dat het Nederlands over 100 jaar misschien wel verdwenen is, dan moeten we echt gaan oppassen. Gelukkig groeit de onrust onder de bevolking over het opdringen van het Engels in wetenschap, reclame, jeugdcultuur enzovoorts. Zo is een half jaar geleden de stichting 'Natuurlijk Nederlands'[1] opgericht. Haar doel is 'de bevordering van het gebruik van het Nederlands in het Nederlandse taalgebied en in internationale contacten'.

Ook andere landen vinden, dat hun talen gediscrimineerd worden. Voor internationale contacten zou een neutrale taal, die van geen enkel volk het eigendom is en daardoor geen bedreiging voor kleinere culturen[2] vormt, een praktische, eerlijke en democratische oplossing zijn en bijdragen tot bescherming van de bestaande talen en culturen.

Hans ten Hagen

[1] Weblocatie: www.vvb.org/anglowaan
[2] De situatie is nog veel bedreigender voor niet-nationale kleine talen (minderheidstalen: Fries, Bretons, Catalaans enz.). Er is een Bureau voor Minderheidstalen dat deze kleine gemeenschappen ondersteunt en merkwaardigerwijs op internet (www.eblul.org) alleen Engels gebruikt!

Over Esperanto

Esperanto wordt gesproken in alle landen ter wereld. De meeste verenigingen zijn aangesloten bij de wereldbond UEA, gevestigd in Rotterdam.

Er gaat geen dag voorbij of ergens in de wereld wordt een internationale bijeenkomst gehouden, waar Esperanto gesproken wordt. Het jaarlijkse Esperantofestival trekt gemiddeld drieduizend deelnemers uit zestig landen: in 1999 in Berlijn, in 2000 in Tel Aviv, in 2001 in Zagreb.

Er verschijnen in de wereld meer dan 100 tijdschriften en vakbladen in Esperanto. Wekelijks verschijnen nieuwe boeken in het Esperanto. Esperanto is erkend door de internationale schrijversbond PEN.

Aan de Universiteit van Amsterdam is een leerstoel *Interlinguïstiek en Esperanto*. Cursussen zijn te vinden op internet.

Evenementen

Op 1-2 april wordt in Vlaardingen een Esperantostudieweekeinde gehouden.
Inlichtingen bij Jeanette Bosse, 040-2113344.

In het Theo Thijssenmuseum te Amsterdam wordt een expositie gehouden: *Taal zonder grenzen, Theo Thijssen en het Esperanto.* Open donderdag t/m zondag van 12 tot 17 uur, 1e Leliedwarsstraat 16.

In april wordt het vierde Europese-Unie Esperanto-congres gehouden in Oostende. Informatie "La Konko", tel 0032-59-502708.

Literatuur

Roman over de Oudheid

Anna Löwenstein, *La Ŝtona Urbo*, ISBN 90 71205 77 0
Anna Lowenstein, *The Stone City*, ISBN 0-7544-0098-0

Eind 1998 verscheen in Antwerpen een omvangrijke roman met de titel *La Ŝtona Urbo*, de Stenen Stad. Op zich niets bijzonders; er verschijnt zoveel. Opvallender is echter, dat de auteur, Anna Löwenstein, haar roman eerst in het Engels geschreven had, en pas dankzij haar Esperantoversie een uitgever wist te vinden. De verantwoordelijken bij de Vlaamse Esperanto-Bond waren vrijwel direct enthousiast. Tussen acceptatie en verschijning van een boek van 350 bladzijden verstrijkt uiteraard enige tijd, en dat gaf Anna de gelegenheid, verder te zoeken naar een Engelse uitgever. Zojuist verscheen in Londen *The Stone City*.

De roman beschrijft het leven van een Keltisch meisje, Bivana, dat uit haar vredige dorpje in Britannië door de Romeinen wordt meegenomen naar een slavenbestaan in de buurt van Rome. Vechtend voor een nieuw evenwicht in haar bestaan, te midden van die haar vreemde cultuur, krijgt ze een relatie met een medeslaaf, Philon, hetgeen haar in contact brengt met de Nazareners, activisten van een nieuwe godsdienstige beweging. In het begin wantrouwt Bivana de groep, maar als haar eigen zoon zich er bij aansluit, raakt ze ongewild betrokken in de tragische gebeurtenissen rond de brand van Rome.

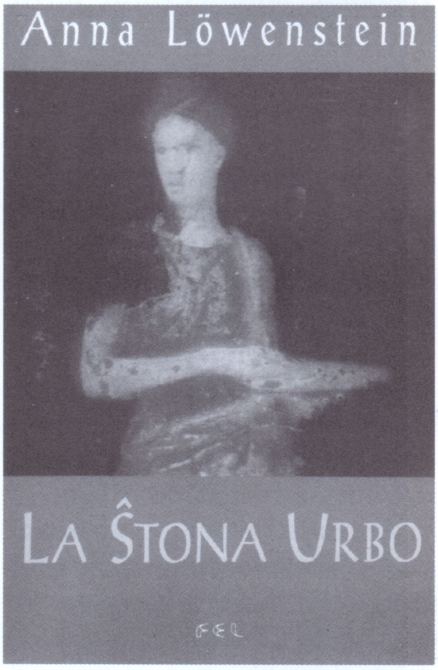

Thematisch doet het boek op verschillende plaatsen denken aan *Quo Vadis?* van de Nobelprijswinnaar Sienkiewicz, ook qua ruimte die de auteur genomen heeft om de verhalen inderdaad rustig uit te vertellen. Maar gelukkig heeft ze de historisch zwakke punten, de nationalistische overdrijvingen en de suikerzoete propaganda voor een bepaald soort christendom van het Poolse boek grandioos weten te vermijden.

La Ŝtona Urbo is in zoverre een bijzonder boek, dat het ons het leven uit die woelige tijden van keizer Nero laat zien door de ogen van een heel levensechte jonge vrouw. Niet iemand uit de hoogste kringen, maar gewoon een volksmeisje dat de pech had, als slavin te worden verkocht.

De beginhoofdstukken in Britannië geven een levendig beeld van de Keltische wereld van toen, en van de geweldige cultuurschok die het verschijnen der Romeinen daarin teweegbracht. Het tweede en derde deel tonen ons het bestaan op de boerderij waar ze moet gaan werken en later het veel gejaagdere bestaan in het soms behoorlijk chaotische Rome, waar Philon zijn geld verdient via het kopiëren van manuscripten. De vroege christenen worden niet speciaal positief noch negatief getekend, meer alsof ze worden waargenomen met een nieuwsgierige maar lichtelijk afstandelijke blik.

Anna Löwenstein is in 1951 geboren in Londen en heeft jarenlange ervaring met journalistiek en redactioneel werk. Ze woont met haar Italiaanse echtgenoot en hun beider kinderen dicht bij Rome, in Palestrina.

Gerrit Berveling

Gerrit Berveling studeerde klassieke talen en theologie. Hij heeft in het Esperanto enkele poeziebundels, een roman, en vertalingen uit Latijn, Grieks en Nederlands gepubliceerd.